

A456

A 456

Waimolikko

warrandusse kirjotenne,

kuß fees

keiksuggused head juttustamised
wannast ning uest ajast, õppetused
ja nouandmised leida.

Stendele wälja antud fees head kirjad ei põlga.

N°. 1.

Dr. E. L. ... 1846
Eesti- ja rahwa truist sõbrast kirjutatud.

Vernus, 1846.

Trükkitud W. Pormi kirjadega.

Der Druck ist unter der Bedingung erlaubt, daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censur, Comitât übergeben werde.

Dorpat den 7. November 1845.

(L. S.)

Censor S a h m e n.

21820

G e s t k ö n n e .

Armas Ma rahwas! Nenda kui kehha omma toidust tarwitab, et ta woib ellada, nenda ihhaldab ka hing waimolikko toidusse järrele, ja rõmustab ennast kui ta üht nisugust toitot leiab, mis tedda kinnitab ja jahutab.

Nende lehtede sees pakutakse luggejatele keiksuggu waimolikko toidust; kellel nüüd himmo middagi õppida, se wõtko ja luggego neid õiete tähhelepannemisega, ning mõteltgo seal jures Apostli Paulusse sannade peäle, kes ütleb: Katske keik läbbi, ja pidage kinni, mis hea on; agga hoidke ennast keige se eest, mis näitab kurri ollewad.

Sellepärast, armsad luggejad, pangem teine teist tähhele, et meie teine teist armastusse ja hea teggude pole kihbutame. Ja ärge jätkem mitte mahha omma koggodust, nenda kui mõnnel se wiis on, waid maenitsegem teine teist, ja sedda paljo enam, et teie näte sedda surma ja kohto päwa liggi tullewad.

Gesti-Ma rahwa tru sõbber
Aleksander Saksen.

Talliinas

Wina. ku 19. päwal

1845.

Wikkerkaar.

Mustad mürristamisese pilwed hakkasid ennast lahjutama, kaunis waggane tulekenne puhhus tašsaseste, raitšakesed jäid ikka penemaks ja este penemaks — ühhekorraga murdis üks puhhas walge pawa-paistus pilwedest läbbi, ja üks wägga kaunis wikkerkaar paistis pimmeda taewa al.

Mitte kaua pärast sedda kui wikkerkaar taewa al tousnud, hakkasid temma mitmesuggused karmad isšikeskes omma illo pärast waidlema, sest et igga karm tahtis se keige illusam ja sellepärast teiste karmade pea-mees olla.

„Kes teitest küll woiks ni julge olla, ennast ni „illusaks kita kui minna ollen?“ nenda hakkas punnane karm räkima; „keik teised karmad teen „minna omma paistussega pimmedaks; puhhas „ning tulline ühtlase, ollen minna keige surema „armastusse küio; sellepärast tulge, ühhendage „ennast minnoga, et tõdde agga ükski siit sadik „woiks hakkata wallitsema!“ —

„Ei mitte!“ wastas sinnine karm; „sinno illo „on agga silma kirri, minna ükski, kes ma omma „selgusse sees taewa allusse sarnane ollen, minna „ükski ollen tõdde, truus ning dige süddame „armastus; minno sarnatsed peate teie ollema, kui „teie sedda otsite mis diete tõdde on!“ —

„Sinna eksiid!“ ütles kollane karmo wihhastades, „minna agga üksi, kes ma walguſse haſkatusſe paistuſſel keige liggidamal ſeiſan, ollen ſedda wäärt, et keik karmad ennast minno auuſtuſſeks ühhendaſſid; ſeſt hiilgades näitan minna tõe teed!“ —

„Olge waid teie, kes teie omma petliko aimoga agga filmade ees paistate!“ hüdis rohelinne karmo; „minno kaunis paistus agga üksi on filmadele hea ning terve, ja teeb neid wägawaſ tõt ükskord omma ſelguſſe ſees nähha; ſellepääraſt jätke mahha keik laenatud illo ja tulge minno jure!“ —

„Minno ſees on kous kollaſe karmwa ſelguſ, ning punnaſe karmwa tulloſe, ja ühhendan nenda tõt ning armastuſt; ſellepääraſt hoitke ennast minno liggi, kui teie õppetuuſſe täiuſt ſüddameſt otſite!“ rääkis päwa-touſmiſſe karmo.

„Keik ſedda, miſ iggaüks teiteſt kiitnud enneſel ollewad, leiata keige enneminne minno jureſt!“ ütles nüüd wioletti karmo; „ſeſt kuſ punnane ning ſinnine karmo, miſ ſüddame armastuuſſe ning ſüddame truuuſſe kuiod on, ennast ühhendawad, ſeäl on agga üksi õiget tõt leida!“

„Miſ teie ommetigi, minno armsad õed, nenda rummalaſte ühhe teiſega waidlete!“ hüdis nüüd naerdes päwa paistus; „mind agga üksi teie ſe eeſt tännate, et teie keik ollete, agga et teie karmad ni mitmeſugguſed, ſe tulleb neiſt aurodeſt miſ maaſt ülleſſe touſwad; mitte üks teiteſt ei woi ſedda ärramoista, kui paljo ta ommaſt naabredeſt enneſele illo ſanud! — Selle-

„párrast seiske ni kaua armastussega ühhe teise
 „jures, kui minna jälle omma tahtmisse järrele,
 „teid keik puhta taewa allusse sees ühhendan,
 „kus minno selgusse hakkatus, ja kus ka teil
 „ennam ühhelgi karwa illo ep olle.“

Mailma tarkus on mitmesuggused õppetused wälja noudnud, kellega ta tahhab hinged õntsaiks tehha, ja igga õppetus sowiks sedda hea melega, et ta keikide pea-õppetusseks saaks; agga ni kaua kui taewalik armastus omma selge paistussega keik õppetused mitte ei ühhenda, ni kaua on nende al ka ikka waidlemist; ja se tulleb sest, et igga õppetus omma uhkusse sees agga omma tarkust ning illo naab, agga mitte selle peäle ei mõtle, et ta agga üks wähhikenne paistus sest iggawesest tarkussest on, mis ennast ärrarääkimatta armastussega ilmutanud, ja igga õppetust rõmoga tahhab walgustada, kui se uhke ma ilma tarkus agga woiks ennast allandada ja tühhele panna, et ta ühtigi ei tea, waid keik walgust essite õige palwete läbbi Jeesandast Kristussest peab palluma. Oh, peaksid ommetigi keik sedda hakkama ärramoistma, et agga üks nimme meile antud, kelle sees keik tarkus kous, ja et kusagi suremat tarkust ei polle leida, kui agga Jeesanda Jeesusse Kristusse jures, kes sedda tahhab, et keik ta ommad ühte teist süddamest armastawad, ja hea teggude läbbi omma süddame armastust ma ilmale ilmutawad.

Ka ello seisustes on sedda nüüd paljo nähha, et innimesed ennast ikka tahtwad ülle teiste üllendada, ilma et nemmad selle peäle mõtlewad, et

need keik, kes ennast uhkusse parrast üllendamad, ühhe sure patto sisse langewad, sest armolinne Issand Summal on omma iggawesse tarkusse järrele igga innimessele ni paljo au, illo, tarkust ning rikkust annud, kui Ta arwas igga ühhele tarwis ollewad, ennast ühhe tännolikko süddamega siin ma ilma ello sees, truussiega walmistada iggawesse ello põlwe wasto, kus meie essite diete nähha same, mis iggauks meitest, Issanda Summala armo läbbi, saab ollema.

Selleparrast meie keik, kes meie ka ial olleme, olgo ka et meie nüüd üsna waesed ja waewas, üsna ilma au ning illota olleme; olgo et meie ka nenda ku ise waene Laatsarus keik omma ello aia rikkaste meeste ukse ees leiwa pallukesesi peame kerjama, ja nenda illota olleme, et mitte ükski innimenne meie peale ei tahha wadata, meie ei tahha mitte Summala wasto nurriseda, waid ennamieste süddame palwete läbbi Sedda palluda, et Ta meile omma Pühha-waimo läbbi joudo annab, ka nisugguse ello eest tännada; sest meie teame jo kül, et keddagi meitest ka selle keige raskema ello wäärt, siin Ma peal, ennast ei woi arwata.

Oh, wiisist! wiisist! minno armsad wennad ja ded, kül meie üksford iggawesse põlwe sees paljo, paljo tuhhat ford tuhhat rikkaid, ja surest soust innimesesi same nähha, kes siin ma ilma mitte ei teadnud ennam kuidas wiisi nemmad omma illo ja rikkust woiksid teiste ees paista laska, et naad nutwad ja ulluwad ja tuhhat ja tuhhat ford omma ma ilma rikkust ja surust ärra wannuwad, mis neid iggawesse waesusse

siise tõmbanud. Oh hädda! hädda! nende keikide peäle, kellele üksford saab nõldud: „mõttelge et teie omma head põlwe ommas ellus ollete kätte sanud.“

Agga kuidas se ommetigi tulleb, et ni wähhä innimesi Isandad Jummalat moistwad tanna-da keige se hea eest mis Ta, se armolinne, nendele ni rohkeste annab? —

Oh, se tulleb keige ennamiste sest, et kurri waim, se tigge kawwal pettis, nendele ühte puhko ette sõsib: „mis sa kardad, rummal jut keik, meil ei polle jo iggawest ello mitte; kui innimenne furnud, siis ta on ka otfas, ja keddagit ei polle ennam, kes ta ülle woib kohhut moista;“ — ja kui süddame tunnistus nüüd käl selle walle wasto hakkab waidlema, waat siis jääb kurri waim, se wanna sadanas, wihha täis, ja puhhub ühhe hirmsa kartusse innimesse süddamesse, nenda et ta kartma hakkab iggawesse ello pärrast, ja sellepärrast nüüd, et ta iggawest ello kardab, sellepärrast laenab ta nüüd ka hea melega sadanale ommad kõrwad, ja kuleb temma wallet, ja arwab ikka ennam ja ennam sedda tõt ollewad, et iggawest ello ei olle.

Agga üks, kes agga piisut järrele mõtleb, leiab, et se mõtleminne: meie ei ella mitte iggaweste — uskmata ello hallikas on, ja igga üks teab ka, et keik kurjus, mis ma ilma ello ni raskeks teeb, sest allikast touseb.

Kui se nüüd nende keikide kohhus on, kes omma Dnisteggiat siin, Temma armo läbbi, leidnud, ka teisi innimesi selle tee peäle sata,

Kus nemmad omma õnnistust woivad leida, siis peame meie nüüd teid wannemad, ja keige ennamiste teid armsad emmad, kellele Summal lapsokessi andnud, ja ka teid armsad koolmeistred, kes teie nende lapsokeste waimo-põldo keige essite hakkate harrima, õiete süddamest palluma, et se teie keige surem murre olleks, õppetuse jures sedda usko: meie ellame iggaweste — laste süddamette sisse külwada. Uskuge mind, minno armsad, suremat head ei woi teie mitte ennam lastele tehha, sest se kowwa tõrkujä südda, kes ikka omma arro järrele tark kül on, wõttab sedda usko, se on, sedda kindlat teadmist: meie ellame iggaweste — wägga raskest wasto, sest se siis ka tulleb, et paljo Summala sanna kuuljaid, agga wägga wähhä õigid usklikkuid leida.

Watame nüüd omma lapse põlwe peäle taggasi, siis leiame meie, et paljo asju, olgo niüd õppetused woi head juttustamised, mis meie siis mitto ja mitto kord kuulsiime, nenda meie süddamesse asfund, et meie neid ei woi unustada, ja et nisuggune süddame warrandus meil ikka üks tru maenitseja olnud, kui kurri süddame tahtminne meid tahtis patto sisse tõmbada; ja kes sedda kül woib walleks tehha, et se süddame teadminne: „Summal näab keik mis sa teed, olle sa kus sa olled; — ja kes hea melega kurja teeb, kautab omma iggawest õnnistust“ — se keige kindlam kilp sadana nolede wasto on?

Kui nüüd lasteie iggakord, kui neid tarwis maenitseta, armastusega — Summala pärrast

mitte kurjusfega, sest se teeb süddame ussole ennam kahjo kui head — õõldakse: Kule laps, hoia ennast, Summal nõab keik mis sa teed, ja sa woid kũl keik innimesi, agga mitte Summalat petta; — ja mõtle selle peäle, kes kurja teeb, kautab omma iggawest hinge õnnistust! — siis hakkawad lapsed süddamest Summalat kartma, ja nende mõtted on siis ikka, — olgo nüüd, et neid paljo kous, woi üks on, ja ial üks kurri nou nende peäle langeb: ei meie ei tohhi sedda mitte teha, Summal nõab sedda, ja meie kautame omma hinge õnnistust. — Lasjewad nüüd wannemad woi koolmeistred weel neid Luka Ewangeliumist sest rikkast mehhest ja waesest Laatsarussest tihti luggeda, siis rajab se õige usso allus ennast nenda kindlaste laste süddamesse, et keik sadana nou sedda ennam ei sa õmber lüa, sest lapse põlw on se aeg, kus waimo = põld weel pehme, ja nenda walmistud on, et keik hea seme, mis sisse kũlwatakse, hakkab iddanema; sedda teame meie selgeste sest, et Jõsand Summal Jesus Kristus sedda isse ütelnud: „Katske, et teie mitte õht neistfinnatist piisofesist ärra ei põlga; sest minna ütlen teile, et nende inglid taewas allati nõwad minno Jõsa pallet, kes taewas on,“ — se on, nende süddamed on ikka walmistud iggawesse hinge semet wasto wõtta. Kui nüüd üks hea seme holega hea ma sisse saab kũlwatud, siis ta juurdub süggawaste, ja temma kõrs saab rammoas ja ta willi hea.

Nüüd, minno armsad luggejad, pakun minna teid, ja keige ennamiste neid teitest, kes omma Õnnisteggiat jubba diete tundwad — se on, kindlaste teadwad, et naad Demma armo läbbi õntsaks sawad, — watage taggasi omma ello tee peäle, ja küsfige ennast: kas ma olleksin kül sedda kallist tundmist Jesusse armust sanud maitsta, kui mitte se kindel usk: minna ellan iggaweste, mo süddames ei ellaks? — Ja kas teie ei pea mitte Jummalala palle ees tõe polest tunnistama, et kui ei olleks se hirmus kartus iggawesse hukkatusse pärrast — mis igga innimenne ni rohkeste on teninud — minno süddames tounud, siis ei olleksin ma ka ial mitte omma kallist, armolist Õnnisteggiat tundma sanuq; sest olleks sadana kurri kawwalus essite woinud minno süddamest sedda usko iggawesse ello sisse, wälja kiskuda, siis ei olleksin ma ka ial mitte iggawest hukkatusst ees hakkanud kartma, ja nenda ka mitte omma kallist Õnnisteggiat leidnud.

Oh minno armsad, sest keik olleks weel paljo, paljo räkida, ja teie teate jo isse kül, et nisuggune jut ni pea ei sa lõppetud, sellepärrast et ikka, ja ikka jälle ued mõtted süddames tounwad, ja jutto-ajad ennast wäggise, kui aeg käes, peawad lahutama; sellepärrast olgo ka se kord sest õige usko pohjast kül rägitud.

Agga sedda pean ma teile weel ütlemä, armsad luggejad: Kus teie õiget usko ei leia, urige agga seal innimeste süddamed läbbi, ja teie sate iggakord leidma, et nemmad mitte kindlaste iggawesse ello sisse ei usso, mis sest tulleb, et nende

waestele, lapse põlmes, iggawesest ellust wägga wähhä, woi üsna ühtigi polle rägitud.

Rattukenne Ma ilma peäl sündinud asjadest.

Se juttustamine neist asjadest, mis algmisest sadik ma ilma peäl sündinud, tahhame nüüd ma ilma lugguks nimmetada.

Ma ilma luggu juttustab meile essiteks nisugusist asjadest, mis innimesed — olgo nüüd head woi kurjad teud — teinud.

Teiseks nisugusist asjadest, mis lomisse wäe läbbi sündinud.

Sest agga, et neid sündinud asju wägga paljo, ja et luggejad ennast nende sure hulga nimmede, ja aasta numritega luggemisse jures ei seggaks, saab keik ma ilma luggu essiteks kolme pea jaosse jaggatud.

Ma ilma luggu essimenne pea-jaggo, nimmetakse wannaks ma ilma lugguks, woi wanna aja lugguks, ja juttustab meile keige kuulsamad sündinud asjad ma ilma lomissest kunni Romarigi ärrarikkumisest sadik.

Ma ilm arwatakse nelli tuhhat aastat enne Jესusse Kristusse sündimist lodud — 4000 a. e. Kr. s.

Roma riik rikkuti ärra nelli sadda seitse kummend kuus aastat pär-

rast Jeesuse Kristuse sündimist
— 476 a. p. Kr. f.

Ma ilma luggu teine pea-jaggo nimmetakse:
keskmise aia lugguks, ja juttustab meile keige
kuulsamad sündinud asjad Roma rigi ärarikmis-
sest kunni Amerika ma üllesseleidmisest sadik.

Amerika ma leiti ülles üks tuhat
nelli sadda ühheksa kumnema tei-
fel aastal pärast Jeesuse Kris-
tuse sündimist — 1492 a. p. Kr. f.

Ma ilma luggu kolmas pea-jaggo nimmetakse:
ue-aia lugguks, ja juttustab meile keige kuul-
samad asjad Amerika ma üllesseleidmisest kunni
tänapäevast sadik.

Ma ilma luggu esimesne pea-jaggo, mis ka
wannaks ma ilma, woi wanna aia lugguks nim-
metakse, jaggatakse jälle nelja jaosse.

Esimesne jaggo juttustab meile keige kuul-
samad sündinud asjad algmisest kunni Persia rigi
rajamisest sadik.

Kuningas Sirus rajas Persia ma
rigi wie saa kuekumnemal aastal
enne Jeesuse Kristuse sündimist
— 560 a. e. Kr. f.

Teine jaggo juttustab meile keige kuulsamad
sündinud asjad Persia ma rigi rajamisest kunni
sure kunninga Aleksandrest sadik.

Se suur Aleksander ellas kolm sad-
da kolm kummend aastat enne Je-
suse Kristuse sündimist — 336
a. e. Kr. f. —

Kolmas jaggo juttustab meile keige kuulsamad

sündinud asjad surest Aleksandrest kunni Oktavianus Augustussest sadik.

Oktavianus Augustus ellas kolm kummend aast. enne Jesusse Kristusse sündimist — 30 a. e. Kr. s.

Neljas jaggo juttustab meile keik sündinud asjad Oktavianus Augustussest kunni Roma rigi arrarikkumisest sadik.

Roma ma riik sai ärra rikkutud nelli sadda seitse kummend kuus aastat parrast Jesusse Kristusse sündimist — 476 a. p. Kr. s.

Ma ilma luggu teine pea-jaggo, mis ka kestmisse aia lugguks nimmetakse, jaggatakse kolme jaoksse.

Esimesenne jaggo juttustab meile keige kuulsamad sündinud asjad Roma rigi arrarikkumisest kunni sure kunninga Karelist sadik.

Suur kunningas Karel ellas seitse sadda kuus kummend kahheksa aastat parrast Jesusse Kristusse sündimist — 768 a. p. Kr. s.

Teine jaggo juttustab meile keige kuulsamad sündinud asjad sure kunninga Karelist kunni ristisõddijatte Jerusalemma liina minnemisest sadik.

Risti-sõddijad hakkasid Jerusalemma liina minnema üks tuhhat ühheksa kumne kuendamal aastal parrast Jesusse Kristusse sündimist — 1096 a. p. Kr. s.

Kolmas jaggo juttustab meile keige kuulsa-
mad sündinud asjad risti- söddijatte Serusalem-
ma liinna minnemisest kunni Amerika ma üllesse
leidmisest sadik.

Amerika ma leiti ülles üks tuhhat
nelli sadda ühheksa kümne teisel
aastal pärrast Jesusse Kristusse
sündimist — 1492 a. p. Kr. f.

Ma ilma luggu kolmas pea-jaggo, mis ka ue-
aia lugguks nimmetakse, jaggatakse kolme jaosse.

Esimesne jaggo juttustab meile keige kuul-
samad sündinud asjad Amerika ma üllesse leid-
misest kunni senna sadik, millal Westwali maal
kolmekümne aastast sōast rahho tehti.

Westwali maal tehti kolmekümne aas-
tast sōast rahho üks tuhhat kue
saa neljakümne kahheksamal aas-
tal pärrast Jesusse Kristusse sün-
dimist — 1648 a. p. Kr. f.

Teine jaggo juttustab meile keige kuulsamad
sündinud asjad sest sadik kui Westwali maal rah-
ho tehti, kunni Prantsusse rahwas hakkasid mäs-
sama.

Prantsusse rahwas mäsfasid üks tuh-
hat seitse sadda kahheksa kümne
ühheksamal aastal pärrast Jesusse
Krist. sündimist — 1789 a. p. Kr. f.

Kolmas jaggo juttustab meile keige kuulsa-
mad sündinud asjad Prantsusse-
ma rahwa mäs-
samisest kunni meie päwadest sadik.

Enne kui meie hakkame ma ilma luggust lug-
gejattele laiemalt räkima, tahhame esSITE nendele
tähhelepannemisSeks need keige kuulsamad nim-
med, ja need tarwilissemad aasta numred ülles
panna.

**Sest wanna: aia luggu esSimesest jaoSt
on tarwis meles piddada.**

Summal ldi taewast ja maad — Adam ja Ewa ellasid Para- disis	Aastad enne Kris- tusse sündimist.
	4000.
Patto sisse langminne. Millal se sündis, sest ei woi ükski õiget arwo anda.	
Wee upputus — Noa ja temma poad Sem, Ham ja Jawet	3000.
Wanna aia rahwas ollid: India — Hina — Media — Bak- tria — Assiria ning Babilo- ni — Ebreä — Wõnitsia — Egiptusse — Kreka ma rah- was.	
Abraam — IsaaK — Jakob — Pea-wannemad ellasid	2000.
Kekrops — Danaus — Kadmus — Pelops tullid Kreka male	1550—1400.
Moses ja Egiptusse kunningas Sesostris ellasid	1500.
Ühhe laewaga, mis Argoks nim- metati, läksid monned Kreka- ma mehhed Kolghi male . . .	1250.
Sõddimised Tebeni linna wasto	1225—1215.

	Aastad enne Kris- tusse sündimist.
Troja lin rikkutakse Kreka rah- wa läbbi ärra	1180.
Doria rahwas, üks suggu Kreka rahvast, tullevad Peloponnesse ma sisse	1100.
Saul — Dawet — Salomon — Iisraeli ja Juida kuningad rigid	1095—975.
Kodrus, esimesenne kuningas Ate- na linnas, elas	1068.
Homer, kulus Kreka rahwa rama- to kirjutaja, elas	900.
Kartago lin asjutakse	888.
Likurgos, kulus kässoandja Spar- ta linnas Kreka maal, elas .	880.
Roma lin asjutakse	753.
Iisraeli kuningriik läakse ümber Psammetih, Egiptusse rahwa kun- ningas elas	722. 630.
Kaldea rahwas voitwad Babilo- ni linna ärra	630.
Soroaster woi Serduts, Baktria ma mees, kes üks kulus käs- soandja olli, elas	660.
Solon, kulus kässoandja Atena linnas Kreka maal	590.
Juda kuningriik läakse ümber — ja Pabeli kuningas Nebukat- netsar wiis Juida rahwa seitsme kümnne aastase wangi põlwesse	580.

I.

Summal löi taewast ja maad — Adam ja Ewa ellasid Paradisis.

4000 aastat enne Kristusse sündimist.

Algmisses löi Summal taewast ja maad. Agga ma ei olnud kohhe ni kaunis ja illus, kui ta nüüd on. Muld ja wessi ollid alles seggased.

Siis teggi Summal, omma keigewäggewama wäe läbbi, wahhet pimmedusse ja walgusse wahhel ja lahutas maad merrest ärra.

Siis käs kis Summal rohto, poõsaid ja puid mullast kaswada, ja seadis sedda nenda, et iggaüks neist omma ennese seme läbbi pid di ühhest aastast teise kaswama ja sigginema.

Summal löi päwa, ku ja taewa tähhed, ja ma peäl löi Temma keiksuggused ellajad, linnud, lojuksed ja kallad; ja wimati, kui se keik walmis olli, löi Summal innimest, kes sedda keik omma rõmuks ja kasfuks pid di prufima.

Kui Summal sedda keik nenda olli lonud ja seadnud, siis watas Summal keige se peäle, mis ta olli teinud, ja wata se olli wägga hea.

Algmisses löi Summal taewast ja maad.

Pisfut sanno, agga mis jures paljo woib mõttelda. Summal on päikest lonud, et ta pid di meie maad walgustama ja sojendama, ja se läbbi tedda kõlbawaks teggema, keik suggused rohhud, wiljad ning puud siggitada. Ku teeb ka ennamiste meie õdd walgeks, ja temma

wahhetamisse läbbi oppisid innimesesed aega jaggama ning selle wahhet ärraarwama.

Need tähhed, mis meie õjel taewas nâme, ei olle mitte ni piisofesed, kui nemmad wäljanäitwad, sest et nemmad ni märkamatta kaugel, paljo tuhhat kord tuhhat pennikoormat meilt ärra on, waid nemmad on keif muißt nisuggused ma ilmad, kui se, mis peäl meie ellame, ja muißt päikesed. Ning et Summal ühtigi ilma asjata ei te, siis woime kül arwata, et ka nende peäl moistlikkud lomad ellawad, kes woiwad Summalat tunda ja tenida. Ehk meie wahhest tullewas iggawesses põlwes sest ennam same teada.

Se ma ilm, mis peäl innimeste suggu ellab, on ümmargune, nenda kui meie kuud taewas nâme, ja meie ma ilm on nenda suur, et tedda wiis tuhhat ja nelli sadda pennikoormat ühhest otsast teise on, ja üks tuhhat seitse sadda ja kakskümmend pennikoormat on temma paksus. Et kül nüüd meie ma ilm nenda suur on, siiski on päike ja need taewa tähhed muißt weel paljo suremad.

Sest woime märko sada, kui meie sedda märke wõttame. Üks nup, mis ühhe kõrge kirriko torni peäl, näitab alt maast nähha ni piisofe, kui lähhäks agga wahhest üks toop wet sisse, agga tõe sees lähhäb kül wahhest liggi üks waat sisse. Arwake nüüd se järrele, mis sured need taewa tähhed woiwad olla, — mis ni paljo tuhhat kord tuhhat pennikoormat meilt ärra on, ja siiski meist nähtud on —, kui ühhe torni peäl se nup ni mitto kord surem on,

kui ta alt maast wälja näitab, ja se torn on agga wahhest kolm kummend sülda kõrge.

Meie innimesed, kennele Jummal meelt ja moistust andnud, peame nende asjade peäle mõtlema, et meie nende läbbi Jummal feigewäggewamat woimust, tarkust ja heldust tundma õppime, ja et meie Tedda sepärrast kädame ja süddamest auustame. Sega saab meie jures tõeks, mis Daweti 19 Laulus ööldud: „Taewad juttustawad Jummal au, ja taewa lautus kuulutab temma kätte tõdd.

Jummal ütles: tehkem innimest ennašte nõo järrele, ennašte sarnatseks, et nemmad wallitsewad ülle kallade mis merres, ja ülle lindude mis taewa al, ja ülle lojüste, ja keik ülle se ma, ja keik ülle romajatte, mis ma peäl romawad.

Ta Jummal löi sedda innimest omma nõo järrele, Jummal nõo järrele löi Ta tedda, mehheks ja naeseks löi Temma neid.

Siin kuleme meie, mis ausat seisust Jummal innimesele teiste lomade seas on andnud, et Ta innimest nende moistmatta lomade ja nende ellotomatte asjade wallitsejaks on seädnud. Ennese sarnatseks, ja omma nõo järrele löi Jummal innimest. Mis sees woiks kül se sarnadus olla? — Jummal on üks waim. Meie hing on ka üks waim, moistusse ja tahtmissega. Agga meie waimo ning Jummal wahhel, on se suur wahhe, et Jummal keik teab ja näab, meie agga wägga pissut woime teada ja ärra-
arwata. —

Jummal on feigewäggewam, woib keik teh-

ha. Innimenne woib ka monda asja tehha, mis temma moistus tedda õppetab, agga temma peab esite keif tarkust Summal kaest sama.

Mõttelgem isse ennese peale, kui immelikult ja targaste Summal innimest on lonud. Nähtawat ja näggematta loma, waimo ja ihho on Summal meie sees kokko pannud.

Mis immelikult on meie ihho lihhas, soonest ja luist kokko pandud! Mitmesuggused liikmed on meie ihho külges, ja iggaüks parrajal paigal! Näggemisse, kuulmisse ja teiste melede läbbi, teeb Summal meile tuhhatkordset rõmo ja head, kui meie sedda agga tähhele panneme. Ja mis suur immelinne loom on meie waim, sedda Summal meie ihhoga on kokkopannud, mis läbbi meie woime mõttelda, moista, ärraawata, meles piddada! Kui meie keige se peale mõtleme, siis peame kül Dawetiga ütles 139. Paulus: Minna tännan sind sepärrast, et ma ni immelikult ollen tehtud, et ehmatuõ peale tulleb; immelikud on sinno teud, ja mo hing teab sedda hästi kül.

Agga sesamma mõtte, et Summal meid ülle teiste lomade nenda wägga üllendanud, peab meid ka juhhatama, et meie ka püame nenda mõttelda, tehha ja ellada, kui neil sünnib, kennele Summal ni suurt au teiste lomade seast on andnud. Need innimesed, kes muud ühtigi ei te, kui et nemmad sõwad, jowad, maggawad, suggu ja ihholikko tõõd tewad, mis tewad need ennam, kui need moistmatta ellajad, kes sedda keif ka tewad? Agga se läbbi on innimenne ükspäi-

nis parrem ja üllem kui teised lomad, kui ta omma meelt ja moistust prugib, Summalat diete tunda ja tenida, ikka targemaks, parremaks, ja nenda ikka enam Summala sarnatseks sada.

Summal panni esimesi innimesi, Adamat ja Ewat, ühte kohta, mis Paradisi aiaks hütakse, kus nemmad ilma waewata keik said, mis nende toiduseks ja rõmuks tarwis läks. Keik olli neil lubba süa, jua ja prukida, mis neile agga tarwiduseks ja heaks olli. Agga seäl aedas olli ka üks pu, mis kahjoteggewat wilja kandis; otse sepärrast olli Summal tedda neile ärrakeel- nud, et nemmad ei peaks sest wõtma.

Ewa sees tousis esite himmo selle järrele, ja ta ei mõttelnud mitte selle peäle, et Summal ütelnud, et se kahjoteggew; ja kui ta nüüd selle kurja himmo wasto ei pannud, siis kaswis se himmo kangeks ihhaldamiseks, ja temma teggi siis sedda, mis kange ihhaldamisese peäle tulleb, kui innimenne sedda ei lammata. Temma uskus eksitajat enam, kui Summalat, teggi omma kurja himmo järrele ja sõi selle kahjoteggewa pu wiljast, mis Summal olli ärrakeelnud, ja eksitas ka Adamat nendasammoti teggema. Nenda olli se pat, nemmad Summala wasto uskmattaks ja sanna- kuulmattaks said, täieste tehtud.

Se peäle tulli siis häbbi, kurw meel, kahhet- seminne ja hirmo tundminne Summala ees; sedda laskis Summal nuhtluseks nende peäle tulla.

Teises numres rägime patto sisse langmisest, wee- upputusest ning wanna aia rahwast.

Nattofenne Ma ilma tundmisest.

Meie ma ilm jaggatakse wie pea = jaosse, ja need nimmetakse: Europa =, Asia =, Ahwrika =, Amerika ning Australia = ma ilma osaks.

Europa = ma ilma osa, kus peäl meie ellame, on jälle rikidesse jaggatud, ja meie leiame siin, õhto ning loune pool:

I. Portugali = ma kunningriik.

II. Hispania = ma kunningriik.

Need kaks kunningriiki nimmetakse ka kokko Pirenei pool = sareks.

III. Prantsusse = ma kunningriik.

IV. Inglis = ma kunningriik, mis ka sureks Britannia rigiks nimmetakse. Temma jaod on:

1. Inglis = ma,

2. Sotlandi = ma, ning

3. Irlandi = ma.

V. Hollandi = ma, kus kaks weikest kunningriiki asutud. Õhto poolne riik nimmetakse Hollandi ehk Niderlandi, loune poolne kunningriik kutsetakse Belgia maaksk.

VI. Helwetsia = ehk Sweitsi = ma, siin on 22 issearralist wallitsust.

Pohja pool:

VII. Tánemargi = ehk Taani = ma kunningriik.

VIII. Rootsi = ma kunningriik.

IX. Norja = ehk Turja = ma, woi Norwégi = ma kunningriik.

Taani =, Rootsi = ning Norja = ma kunningrigid nimmetakse ka kokko Skandinawia rikideks.

X. Saksa=ma, kus jälle 29 kuningriiki, mis muist suremad, muist wáhemad kuningrigid, ja muist wúrstide wallad on. Meie leiame sün :

1. Preisi = ma kuningriik.
2. Meklenburg = Swerini ning Meklenburg = Strelitsi = ma hertsogi wald.
3. Hannowri = ma kuningriik.
4. Praunswiegi = ma hertsogi wald.
5. Oldenburgi = ma hertsogi wald.
6. Lippe = Detmoldi, Lippe = Saumburgi woi Lippe = Pükkeburgi wúrsti wallad.
7. Waldecki = ma wúrsti wald.
8. Saksi = ma kuningriik.
9. Saksen = Weimari suur hertsogi wald.
10. Saksen = Koburgi = Kotta hertsogi wald.
11. Saksen = Meiningen = Hildburghauseni hertsogi wald.
12. Saksen = Altenburgi hertsogi wald.
13. Kaks Keusfi wúrsti walda.
14. Swartsburg = Rudolstatti, — Swartsburg = Sondershauseni wúrsti wallad.
15. Anhalt Dessau, Anhalt Kóteni ning Anhalt Pernburgi hertsogi wald.
16. Hessen Kassel, kúurwúrsti wald.
17. Hessen Darmstat, suur hertsogi wald.
18. Hessen Homburg, ma = krahwi wald.
19. Nassau hertsogi wald.
20. Brankwurti lin Maini)
- jõe áres.)
21. Premeni)
22. Hamburgi) lin.)
23. Lübeki)

Kelli

pri = liinna.

- 24. Padeni = ma suur hertsogi wald.
- 25. Würtembergi = ma kuningriik.
- 26. Hohentfollern = Gehhingi ning Siigma-
ringeni = ma wūrsti wallad.
- 27. Paieri = ma kuningriik.
- 28. Austria = ma keisri = riik.
- 29. Pihtensteini = ma wūrsti wald.

Nenda leitakse siis Saksa = maal :

- üks keisri = riik,
- wiis kuningriiki,
- üks kuurwūrsti wald,
- kolm sure hertsogi walda,
- kolmteistkümme hertsogi walda,
- kümme wūrsti walda,
- üks ma = krahwi wald ja
- nelli pri = linna.

XI. Italia = ma, kus mitto riki ja wallitsust sees
on. Siin leitakse :

- 1. Sardinia = ma kuningriik.
- 2. Lombardi = ma kuningriik.
- 3. Parma = ma hertsogi wald.
- 4. Modena = ma hertsogi wald.
- 5. Lukka = ma hertsogi wald.
- 6. Toskana = ma suur hertsogi wald.
- 7. Kiriko = ehk Roma = riik.
- 8. Pühha Marino ma, pri = ma.
- 9. Neapli = ma kuningriik.
- 10. Malta saar, mis Inglis = ma wallitsus-
se al.

XII. Europa Türgi = ma keisri riik.

XIII. Kreka = ma kuningriik.

XIV. Tonia sared, mis ühhe pri wallitsusse al on.

XV. Wenne=ma keisri riik; siin leiame meie ka
Pola=maad.

XVI. Krakau pri=ma.

Teises numres rägime Asia =, Ahwrika =, Ameri-
ka = ja Australia = ma ilma jaggudest.

Üks nellipühine ratsa sõit.

Ühhe sure kohto hõrra jures ühhes linnas te-
nis jubba mõnda aastat üks noor kirjutaja, kes
ustaw ning karme olli, ja sest, et ta mitto korda
dõd ja pawa omma ammetit nurrisematta talli-
tas, olli temma leiwa wannem temmaga wägga
rahhul, ja selleparrast noud wõtnud, tedda üks-
kord diete rõmustada, ja ka weel parrast temma
eest murret kanda, sest se kirjutaja olli waesist wan-
nemattest, kes nüüd ka jo furnud ollid, ja temma
nenda innimeste silma nähhes usna ilma abbita.

Kange talwe olli mõda lainud, kewwade kau-
niste hakkunud, ja kallis nellipühhi olli jo ukse
ees; siis juhtus, et üks teine kohto hõrra ses linnas
üht wägga tarwilist suurt kohto kirja ussi-
naste pididi walmistama, ja et temmal ennesel
kirjutajat ei olnud, ja ka mitte ni äkkitselt ühte
ei leidnud, kellel aega olleks olnud sedda kirja
ni ruttuste kirjutada, olli ta sures mures. Suh-
tus siis, et ta meie kirjutaja leiwa wannemaga
kõtko sai, kellele ta omma hõdda kaebas, ja se,
kes üks hea süddamega mees olli, lubbas temmale

siis ommast kirjutajast sedda kirja kirjutada laska, ja wõttis need tarwilisfed pabberid ka kohhe omma jure.

Se olli Meljapawal enne nellipühhi, parrast lounat kello kuus, kui meie kirjutaja rõõmsa näoga kirjutamisse laua jurest ülles tousis, isseenes üteldes: Summal olgo süddamest tännatud, nüüd on se tö ka lõppetud, ja saan nüüd kül mõnned päwad puhhata; ollen agga kül ka istunud, peaaego kolm päwa ja kaks ööd üksijärje. Kui nüüd wannamees koio tulleb, siis annan pabberid temma kätte, ja siis mo jallad, kandke mind wiis kuus wersta linnast wälja, et ma jälle puhhast wärsket tule õhko hingata saan. — Oh, se kirjutamisse toa tule õhk rikkub mo terwist! — Oh, olleks mul tiwad, et ma woiksin ennast ülle keige ma ilma tõsta, ja seal taewa al puhta tule sees omma süddant jahhutada! —

Kirjutamisse toa üks läks lahti ja kohto hõrra astus tõssise näoga tuppa, wõttis need walmis kirjutud pabberid kirjutaja käest wasto, watas neid läbbi, kitis neid head ollewad, ja ütles kirjutajale: teie ollete nüüd kül jubba ööd kaks kirjutanud, ja ma olleksin hea melega näinud, et teie olleksite nüüd woinud puhhata, agga mo sõbber iggatseb wägga, et üks kohto kirri hoomses walmis saaks, ja et ta kōgoni üht teist kirjutajat ni äkkitselt ei leidnud, lubbasin minna temmale sedda teitest tehha laska. Kui teie nüüd tahhaksite minno lubbamiist tõeks tehha, siis olleks se wägga mo mele parrast. —

Mis pididi se kirjutaja nüüd kül teggema? —

Silmad und täis, südda kurw, et keif temma ettewõtmisfed tühjaks piddid minnema, ei woinud ta ommetigi mitte leiwa wannema tahtmisfe wasto panna, waid piddi lahke näoga, et kül südda ta sees nuttis, lubbama, kohto hõrra tahtmist täita. Kohto hõrra andis pabberid temma kätte ja läks ärra.

Kui nüüd kirjutaja üksi olli, hakkas ta kurw südda ennesele lahhutust teggema, nuttes ja üteldes: „Oh armas Jummal! kui wägga waewalinne on minno ello siin, keif mo süddame tahtminne kisisub mind wäggise siit ärra, ja minno ello üllespiddamisfe murre sunnib mind jälle wäggise feie jäma! — Mikspärrast on se ommetigi nenda ma ilma peäl, et ühhele rikkust, wallalist ello, ning keif ilmlikko head jo lapsse põlwest jadedik ni rohkeste on antud, ja teisele jälle agga ka üsna ühtigi? — Mikspärrast ni paljo innimesi iggapiddi omma tahtmist woiwad tehha ja ei prugi keddagit tenida, — teised jälle peawad feige omma süddame tahtmisfe wasto ni raskeste orjama, et agga neid feige tarwilisfemaid ellotarwidusfi, leiba ja ridid sada?

Kui ta nüüd nenda tükki aega omma raske ellojärje ülle olli kaebanud, hakkas ta neid pabberid, mis ta piddi kirjutama, läbbi watama ja leidis nüüd, et kuus pogenit tihti ollid kirjutada, mis feige wähhämaсте kahheteistkümne tunni tõ olli; ja jälle hakkas ta ueste omma ellojärje ülle nurrisema, ja sai ni wihhaseks, et ta kui meleta need rasked pattused sannad suust wälja ajas: Oh olleks ma ommetigi ial mitte ilmale

sündinud! Dh efs olleks mo emma mind woinud enne aega omma ümbert ärrakautada! —

Agga nenda kui ta need pahhad sannad sai wälja üttelnud, nenda löi ka temma süddamesse üks waimowalk, ta ehmatas wägga, löi ennesele wasto rindo ja ütles: Dh armas Summal, ma ollen öiete üks wägga suur pattune, — ja sest, et ta weel ei moistnud palwet tehha, hakkas ta nüüd jälle kirjutama, ja tahtis nenda sedda tehetud patto melest ärrakustutada.

Sättame tedda nüüd omma tö kallale, ja lähhäme waimus wiisteistkümnenä wersta liännast wälja ühte piisukesse tallusse sure te äres, ja wätame mis seäl sünnib.

Meie astume tупpa ja leiame siin Jakob Tahwi, kes enne üks wägga joukas tallopoeg olli — sure murre sees ahjo äres istuwad; temma tru abbikasa Liso, kes jubba ellatand, ja ihho jou polest nõdder, istub ühhe wanna toli peäl temma wasto; Mai, nende keige nohem tüttar, üks kueteistkümmne aastane tüdruk, ja não polest ni illus, et iggaüks, kes tedda näãb, süddame rõmoga ta peäle watab, — istub ukse pool ja kedrab nuttes.

Jakob ütleb nüüd: ei nou tahha kuhhugi hakkata, ollen kül mõttelnud senna ja tãnna; minna arwan ikka, kui Mai weel ükskord moisa junkro jure peaks minnema ja palluma, et meile siis ka wiisist abbi tulleks.

Dh armas isfakenne, kostis Mai, minna tahhan keif tehha, mis sa agga tahhad, agga moisa junkro jure ei lähhä ma mitte ennam; sest ma

tean sedda selgeste, et minno káiminne muido on. Temma tahtmist ei woi ma tehha, kui meie ka keif háddas peakfime surrema, ja kui ma sedda ei te, siis ta meid ka ei aita.

Mis stis tehha? wastas Eiso, peame siis kúll lehma árra andma, ja kallid púhhade ajad kuiwa leiba nárrima. — Dh sinna armolinne suur Summal, kúll olled sa lastnud meid úhhe súggawa willetsusse jisse langeda, oh hoia meid, et meie mitte waimust nõdraks ei já! — — Dh, weel pari aasta eest olli meil keifi rohkestes káes, ja núüd nenda waesed, et meil agga hádda párrast leiwa sutáis majas on! — Sinna olled jo se suur ja díge Summal taewas, miks sa annad kurja innimestele sedda woimust, et nemmad omma kurja tahtmisse járrele teiste innimeste rahho ja ónne woiwad árrarikkuda! — —

Sakob útles núüd: nurrise mitte Summala wasto, ja lasse keif olnud asjad rahhoga maggada, ni káua kui se Summala tahtminne on; sest sedda ma tean wiisist, et úksford se páaw tulleb, mil se, kes meile siin ni suurt úllekohhut teinud, keif peab wastama, ja siis tulleb temmale weel surem hádda meie willetsussest, kui meil núüd on. — Dh, minno armas naene ja túttar, peakfime meie agga moistma díete súddamest palwet tehha, armolinne Isfand Jesus saaks meid wiisist aitama! — Agga sest, et meie nõdrus ni suur, ja meie palwed ni uimased, ja meie súddamed ni nõdrad usso polest, sellepárrast wiwita armas Dnnisteggia ka omma abbiga! — — Pange agga táhhele, minno armsad, kui meie

kindlaste tenma peäle lodame, ja ühtlasse tedda süddamest pallume, meile tulleb wiisist abbi! —

Mai tousis nüüd wokki takka ülles, läks isja jure, hakkas ta ümber kaela kinni ja andis temmale suud, ütteldes: oh armas isja, teie ollete praego minno süddame mõtted wälja rākinud; jubba ammo ütleb üks hāäl mo süddames, et meile wiist abbi tulleb, kui meie āga ühhes Issandat Jesust diete süddamest pallume; Temma, se armolinne, on jo ka se keigewāggewam Jummal, kelle tahtmisse järrele keif peab sündima, ja Temma on jo omma suuga isse sedda meile kindlaste tootanud, et ta meile keif annab, kui meie āga uskus Sedda pallume; ja sest, et meie hādda nüüd wāgga suur, ja meil kuskilt innimestest abbi ei olle lota, sellepārrast tahhame nüüd ka kohhe ennast Issanda Jummalata ette kummardada ja diete süddamest Sedda palluda! Ta heitis ka kohhe põlweli mahha, ja isja ja emma temma järrele ka. Keif kolm ohkāsīd nüüd raskeste koormatud süddametest Issanda Jesusse pole, nende sannade peäle kindlaste lotes, mis Ta meile üttelnud: Palluge, siis peab teile antama; otsige, siis peate teie leidma; kopputage, siis peab teile lahti tehtama. Sest iggāuks kes pallub, se saab.

Ta wiisist! wiisist! Issand Jesus Kristus, Sinna meie kallis Dnnisteggia, meie iggawenne kunningas, meie armolinne Poja ning Jummal! sedda pean ka minna tānnolikko süddamega tunnistama, et Sinna āga üksi keige hādda sees se dige abbimees olled, ja iggāuht armsaste aitad, kes āga kindlaste sinno fanna peäle lotes, sūd-

damelikko palwega Sinno jurest abbi otsib! — Oh peaks ommetigi igga Summala laps, kui ta häddas on, ikka nende sannade peäle mötlema, mis Apostel Paulus Ebreä rahwale kirjutas: „Ärge heitke nüüd mitte ärra omma julgust, mis suurt palka saab.“ Se on, ärge laske mitte omma kindlat lotust Summala abbi peäle hinge waenlasse läbbi omma süddamest wälja kiskuda, et hakkate mötlema: oh, mis aitawad keik minno palwed, ma ollen jubba kül död ja päwad Summala pole ohkanud, agga minnule ei olle weel ühtigi abbi tulnud; nüüd pean ma kül jälle katsuma omma nou läbbi ommale abbi sata, ja sünniks se ka patto läbbi.

Armsad, armsad luggejad! Mi pea kui nisugune nou teie süddames touseb, sate teie warsti märkama, et sadana waim teie sees rägib, kes ikka keik isse ilma Summalata tahhab tehha, ja sellepärast ka keiksuggused nouwõtmisses palweteggiatte süddametesse sünnitab, et nemmad agga ikka pole süddamega, ja mitto, mitto kord ka palja suuga ommad palwed tewad; ja nisuggune palweteggia ei woi ühtigi Issanda Kristusse käest sada. Sest Apostel Jakobus ütleb meile jo selgeste: „Agga se, kes pallub, se pallugo uskus, ja ärgo olgo mitte kahhe wahhel; sest kes kahhe wahhel on, se on merre laenete sarnane, mis tulest aetakse, ja kaksipiddi heidetakse. Sest sesuggune innimenne ärgo möttelgo, et ta middagi Issanda käest saab. Kaksipiddise süddamega innimenne ei olle kindel ei ühhegi omma wiisi sees.

Pange weel sedda diete tähhele, armsad lug-

gejad, et keik innimesjed, kes omma ennese abbi peäle lootwad, ikka sadana tenistusse ennast heitwad; küsige agga nende käest, kes raske pattude siise langenud, kuidas se tulli, et teie nisuggused kurjad teod teggite? Oh, kü! naad siis peawad tõe polest tunnistama: „meie tahtsime isse ennast aidata, meie tahtsime omma ennese joudga keiksuggust ma ilma head ennesele sata; sest se on jo wägga raske, ühte puhko sure waesusse sees ellada, ja keiksuggu hädda kannatada, ja nenda wõrgutas meid siis kurri waim, ja meie langesime ni raskesti.“

Se on kü! tõssi, et sure waesusse sees ellada wägga, wägga raske on; agga kas teie Jummalalapsed siis ei tea, et Issand Jeesus, se iggawenne Eddde isse on ütelnud: „keik, — pange tähhele Jummalalapsed, sedda kallist armolist sanna!“ — keik mis teie ial palwes pallute, kui teie ussute, peate teie sama.“ — Ja weel ütleb meie kallis armolinne Ünnisteggia — pange sedda diete tähhele Jummalalapsed, — „kui teie minno siise jäte, ja minno sannad teie siise jäwad, siis palluge teie, mis teie ial tahhate, ja se peab teile sundima.“

Kuulge nüüd keik teie Jummalalapsed, ja wõtke need kallid armolised tootused süddamesse! — Kui teie Jeesusse siise jäte, siis palluge teie, mis teie ial tahhate, ja se peab teile sundima.

Oh minno armsad! Kes on se, kes meile sedda kallist tootust annab? — Se on jo se keigewäggewam taewas ja ma peäl; se on jo se ig-

gawenne kuningas, kelle ees ennast üksford keif peawad kummardama; se on jo se kallis armolinne pühha waimo andja, kes innimeste süddamed nenda kui wee soned omma pühha tahtmisse järrele pörab; se on jo se ärrarâkimatta suur ja rikkas Issand, keifide kuningate kuningas, kelle kâe keif woimus ja wäggi keif sedda igga silma pilkus tehha, mis Ta agga ial tahhab! Kas meie siis mitte woi kindla ja rahholisise süddamega se-sugguse keigewâggewama Issanda peäle lota?

Sah, minno armsad Summala lapsed, se tahtminne ellab kûl meie süddametes, agga sadana kawwalus ja meie suur nõdrus lâmmatawad sedda kallist tahtmist ärra; sellepârrast jookseme meie ka enneminne keif ma ilma lâbbi, ja ottime innimeste jurest abbi, kui meil hâdda kâes, ja ei oska mitte süddamest palwet tehha, kui innimeste nâhhes keif ilmlik abbi nâitab kaddunud ollowad; — agga õnnis weel se innimenne, kes kibbeda hâdda lâbbi õppib õiete süddamest palwet teggema, ja ennast mitte sadana wõrgutamiste lâbbi pattude sisse ei lasse eksitada.

Sellepârrast olgo siis ka ikka se meie essimenne ja keige üllem allalinne süddame palwe: „Õh Issand Jeesus anna meile omma pühha waimo, „ja omma rahho süddamesse.“

Need kolm waggat palweteggiat Jakob, Eiso ja Mai jättame nüüd Summala jalge ette mahha, ja lâhhâme waimus moisa, sedda junkurt watama, kedda meie Mai ni wägga kardab, et ka tedda tundma õppime, mis waimo laps ta on.

Meie astume temma tuppâ, ja leiame seäl

keik asjad seggaminne; ja se annab meile warsti märki, et se noor mees, kes siin ellab, maja seadust mitte sureste ei armasta, mis meile ka nendafammoti warsti näitab, et ka temma süddames taewalikko seadust ei ella. Temma, se junkur, seisab peegli ees, ja rägib isse ennesega nenda: Weel üksford tahhan ma temmaga räkida, ja temmale keiksuggusid häid asjo lubbada, agga kui ta ka siis minno tahtmisse järrele ei te, ja ikka weel kowwaste wasto panneb, siis ajan ma tedda omma wannemattega saunast wälja, wõttan moisa wõlla eest keik nende käest ärra, mis neil weel on, ja woivad nemmad siis minna kuhhu tahtwad; need innimesed ei kõlwa siin ommetigi ühtigi, nemmad ei te jo kellegile head. — Agga ma ei ussu mitte, et ta enam ni kangekaelne on, ja minno tahtmisse wasto panneb! — Nüüd derus ta sadana rõmoga käsä, üteldes: Se saab mul jälle üks armas tund ollema; diete üks kallis pühhapäine roog! — Agga ta on ka illus, sedda pean ma tõe polest tunnistama; ja temma on se essimenne tüttarlaps, kes ni wägga mo mele järrele on. — Jah, olleks ta saksa soust, ma wõttaksin tedda ommale abbikasaks!

Nüüd, armad luggejad, teame, mis waimolaps se junkur on, ja misuggune tahtminne temmal süddames olli; nüüd tahhame agga ka kuulda, kust temma siis pärralt on.

Junkro isä, nimmega Surri Sakas, on kõrtsmik ühhe sure te äres, ning ka wallitseja ühhe karja moisa ülle; ta on keiksuggu kawwalussega ennesele nattu ke rahha kōkko pannud, sest ta on

moisa h arra ees üks suur silma tener, ja oskab w agga hästi teisi laita, agga isse ennast ikka heaks kita, ja selle wiisiga on siis ka keik moisa ja walla rahwas h arra filme ees sured pettised ja pahhad innimesed, agga Surri  uksi tru ning auus mees, et ta k ul igga aasta ni palju kokko warastab, et ikka  ht nattukest — nenda kui ta isse ütleb — se on, üks kolm, nelli sadda rubla, intressi peale woib panna.

Surri on ommast melest w agga tark mees, ja sellep arrast et ta ennast ni w agga targaks arwarb, ei ussu ta ka ühtigi.  ksford sai ta  hhe lihhonikko selliga, kes ka ennast w agga targaks piddas, jutto sisse. Sesamma sel olli ommas nores p lmes, kui ta wieteistk umne aastane pois olli, Tartus nelli aastat todentisid, se on, nori sakso, kes seal sure koli peal õppimas ollid, ülles passinud, ja sest et ta nattokenne saksa keelt moistis, olli ta siis ka mitto kord kuulnud, kuid need nored härrad tewee laua jures keiksuggu asjade  lle enneste keskes ollid waidlenud, ja seal olli ta siis t hhele pannud, et need, temma arwates keige targemad todendid, — se on, need kes keige surema healega r kisid — ennas-test kiitnud, muud  htige uskuwad, kui agga sedda, mis nemmad omma filmega n wad, omma k rweaga kuulwad, omma k ttega katsuwad, omma suuga maitswad ja omma ninnaga haisotawad; — ja et needsammad targad, selle omma tarkuse peale siis ka w agga  hted olnud, ja sureliste ommast waimolikkust k rgussest teiste todentide peale mahha waatnud, kes tunnistasid

Jummala sanna siise uskuwad. Sest aiast jai Turri weel kindlamaks omma uhke möttete sees, ja ei habbenend mitte ennam otse kōhhe üttelda, et ta keik, mis ristiinnimestel pūhha on, ommas meles mikski ei panne. Nenda olli se lihhoitko sel tedda omma pōrgo tarkussega taitnud, et se waene Turri ennast nūūd usna sadana holeks annud, sest ta ei kardda tedda, ja nimmelt sellepārrast, et ta ei ussu kurja waimo ollewad.

Agga misugguse pohja peāle on nūūd meie tark Turri omma sūddame tahtmist rajanud? — Ta on, ilma et ta sedda teab, sadana orri, ja sellepārrast ellab ta ka ikka sadana waimus, se on, temma sūddames ei ella muud ūhtigi, kui agga keiksuggused uhked mötted; oōd ning pāwad mötleb temma agga selle peāle, kuida ta isse ennast ja omma suggu seltsi woiks ūllendada. Sellepārrast on se ka temma keige surem murre, keiksuggu kawwalussega rahha kōkko panna, sest temma kui tark mees teab jo sedda kōl, et rahha se allikas on, mis lābbi innimesesed ennast ma ilma surusse polest woiwad tōsta.

Tark Turri on rahha himmo pārrast armoto, ūllekōhtune ning ahne; — ta on kibbe kiuslik nende waeste wasto, kes temma kāsso al on, ja unnustab sedda omma kurja uhkusse sees usna ārra, et ta isse ka ma mees, ja sedda wisi omma seisusse wendade rasked ohkamissed, omma iggawesseks pinaks, ikka ennam ja ennam omma hinge peāle kōggub. Et tark Turri kōl nisugune on, siis on ta ommast melest ommetigi ūks õige ja hea innimenne, sest temma aitab jo wae-

sid innimesi ni paljo kui ta agga ial woib, ja sedda teeb temma, nenda kuida ta isse ütleb, wägga hea melega, agga ifka nenda, et ta paljo ennam nende kääst taggasi wõttab, kui ta neile annab; ja neist werre koppikatest panneb temma siis aastas jälle mõned rublad kokko, mis ülle temmal suur rõõm.

Agga tark Surri tarwitab ka aastas paljo raha, sest temma kolm tüttart õppiwad liinäs ko-
lis saksa keelt, prantsuse keelt, ja klawwerit mán-
gima; nemmad káiwad uhkis ridis ja õmblewad
kalli willase lõnga ning perlitega keiksuggused
asjad wálja, mis agga tark Surri ja temma nae-
ne úksi kiitwad illusad ollewad; agga kui nende
sárgid ja muud rided tarwis kóhendada, ja nen-
de sukka tarwis nõeluda, siis saatwad nemmad
need asjad male; ja lassewad sedda rappo tõõd
emmat tehha, kes jo mitto kord ommas súdda-
mes mõttelnud: olleks kúl paljo parrem olnud,
kui tütreid olleksid koio jánuud ja mind siin ait-
nud maja tallitamissi tehha! — Tõssi kúl, kulla
mammaenne, mis se hea waim sulle ütelnud!
— sest se on se tüttarlapse keige surem auu, olgo
ta misuggusest seisusest ta on, kui ta nenda ül-
les káswatud, et temmast hea perrenaene saab.

Meie tark Surri on omma kalli tütretele jub-
ba nisuggust head õppetust uhkuse polest and-
nud, et omma ninna ni kõrgeste kándwad, et ei
tahha ennam omma wannemid tunda, sest targal
Surril saksa keel wägga kange suus, ja emma ei
rági muud kui armast ma keelt; agga targa Sur-
ri tütrekesi kósiwad liinäs upserid ja muud

uhked liinna nored harrad. — Targa Surri südda on mitto ford tütrete peäle wihha täis, agga mis tehha? Tütred saand liinnaš manseliks tehtud, ja ei kule ennam ma mehhe sanna; waid isša anna agga rahha, ja ota rõmoga sedda suurt au, et so kallid tütrekesed üksford sureks prauaks, woi keige wähhemast ommetigi uhkes emmandaks sawad, kui se kurri uhkus — sure Summala armo läbbi — neid mitte koggoni hukkatusse siise ei kisso, nenda kuida ta mitmega jubba teinud, kes sedda walle au innimeste ees ennam armastasi, kui sedda õiget au Issanda Summala ees.

Kui nüüd üks ehk teine meie luggejatest peaks küsima, kuida se ommetigi woib olla, et se Surri Takjas meie päwil, mil sedda kallist Summala sanna ni rohkesti kulutakse, üks nisuggune mees on? — Siis pean minna kurwastussega selle küsimisse peäle wastama: se tulleb sest, et ta ennast omma pimmeda uhkuse sees, kui ta süddame tunnistus lifuma ja tedda nomima hakkab, ikka selle petja mõttega rõõstib: oh mis tarwis ma kardan, weil ei olle jo mitte iggawest ello! —

Oh armsad, armsad luggejad, wõtke sedda minno süddame palwet heaks, ja wõtke sedda kuulda, kui ommas süddames tunnete, et nisuggune mõtte weel teie waimus ligub, kandke siis sure kartusse ning wärrisemisega selle eest hoolt, et teie sedda keige pahhemat hinge waenlast süddameliko palwete läbbi waimust wälja ajate; sest teie ei woi enne ühtigi nenda uskuda, et se teie hinge õnnistuseks ja heaks tulleb, kui mitte se

kindel, likumatta teadminne teie süddames ei ella, et üks iggawenne ello on; — ja kui teie omma süddame tunnistasse heålega mitte tõeste ei woi ütelda: „Sah, minna tean sedda wiisist, et ma iggaweste ellan!“ —

Armsad, armsad luggejad, urige endid sure hõlega lãbbi, ja noudke hinge õnnistust takka kartusse ja wãrrisemisega.

Et meie nüüd selle junkro isfat tunneme, ei woi meie siis ka mitte ennam immetõs panna, et temma poeg nisugguseõs innimeseõs janud, kes keige omma süddame nouga ennesele agga õhtepuhõ keiksuggust head otsib, agga omma liggimesse hea pãrrast kõggoni ei holi. Oh, et ma sedda pean õtlema! „nisuggused, sadana õppetusse al õlleskaswatud innimesed on iggakord kui üks wits Jummalala kães, kellega Ta omma armolisse ja targa nou jãrrele omma rahwast nuhtleb.“ — Agga minno armsad, se armolinne isfa, kes meid iggawesse hea pãrrast nuhtleb, õskab ka jãlle igga wisi tõõstida ja rõmustada! — Sellepãrrast olge rõõmsad, olge süddamest rõõmsad teie keik, kellel wãgga wãhhã hãid pãrwi siin ilma peal on, teie rõõm otab teid iggawesses põlwes! — Agga hãdda, hãdda! ja kolm kord hãdda teile willetsatele, kes teie siin Jummalala kães kui witsad olnud ja weelgi ollete; sest pange tãhhele, mis pũhha kirri õtleb: „wits, kui ta on prugitud, murtakse katki, ja wiisatakse ärra!“ —

Meie lãhhãme nüüd jãlle moisa junkurt watama, et nãhha same, misugguse nou lãbbi ta om-

ma kurja tahtmist tahhab tõeks teha, ja leiame, et se kurri kimalusse tuli ikka ennam ja ennam woimust temma üle võtnud, nenda et ta kognoni ennam omma süddame tunnistusse häält kuulda ei võtnud. Ta olli moisa wahhemeest selle käsfoga Jakob Tahwi jure saatnud, et ta omma tüttart Maie wiisist nellipühhi laupäwal moisa tööle pididi saatma, ja olli ühtlase ahwardanud, kui Mai mitte ei peaks tulles, et ta tedda siis ka mitte ühte tundi ennam omma wananemattega saunas ei pea. Wahhemees olli jubba mitto tundi ärra, ja junkur otas pitki filmi tedda taggasi tulles, sest et ta wägga iggatse teada sada, mis sannumid ta temmale Maie polest pididi toima.

Wahhemees astub tupp, ja rutto küsib nüüd junkur ta käest: „noh kas Mai lubbas tulla?“ Wahhemees kratsib esite pead, ja ütleb pitkamiste: „ei ühtigi võtnud nemmad teie käsfo kuulda.“

Mis, mis? — küsis junkur nüüd tullise wihhaga — nemmad ei wõtta mitte minno käsfo kuulda?

Tah, nenda se on! — wastas wahhemees nisamma pitkamiste kui esite; — Mai lasseb teile ütelda, et ta enneminne — kui se Summala tahtminne peaks ollema — tee peäl sureb, enne kui ta ommad jallad sia moisa tõstab.

Woi nenda wisi! — wastas junkur finnetes filmist wihha pärrast, — woi nenda wisi panneb temma moisa käsfo wasto! — D, ma tahhan tedda, sedda kangekaelist jo pehmeks teha! —

ma tahhan temmale näidata, mis se tähhendab' moisa kässo wasto panna! — ja ma tahhan temmale näidata! — Ta laisk, ei wiitsi tööd teha, küll ma tahhan tedda õppetada! — Mis ta teggi koido? — ta maggas wiisist! —

Wahhemees kostis: „Ei maggand, ma leidsin neid kolmekeste, kui ma nende jure tuppa astusin, põlveli maas palwet teggewad.

Mis, küsis junkur nüüd sure immestlemisega, keif kolm ollid põlveli maas ja pallusid Jummalat? —

Sah, nenda se olli! wastas wahhemees.

Nüüd hakkas junkur, kui kurri waenlane isse, naerma — ha! ha! ha! woi põlveli maas ja teggid palwet — ha! ha! ha! — Kas sa ei kuulnud wahhemees, mis naad siis Jummalat küest pallusid?

Wahhemees, kes isse üks wägga jummalakartlik innimenne olli, ja junkro pahha naermisese üle ennast süddames wägga wihhastas, kostis nüüd: Mai pallus diete süddamest, et Jhsand Jesus tedda peaks neist wõrkudest peastma, miska sadanas ühe omma teenre läbbi tedda nüüd ühe sure patto sisse puab tõmmata.

Junkur naeris jälle, ja küsis: kes siis se sadana tener on, kes selle wägga lapse pärrast ommad wõrgud wälja pannud?

Wahhemees kostis: Ma kuulsin teid junkur nimmetawat.

Woi nenda! — Nüüd ldi junkur omma wasto rindo, ja ütles: minna ei kiusa keddagit, ja

teen ikka, mis digus on; agga temma omma kangekaelus, laiskus ja tiggedus on need kurjad waenlasjed ja sadana teenred, kes tedda wõrgutawad, mitte minna! — Agga ma tahhan neile näidata, mis ennam abbi sadab, kas palwe woi tõ! — Nemmad ei olle sest pãrwast, kui naad sinna sauna lõksid, mitte üht pãwa moijas tõõl olnud.

Jakob ütles, kostis wahhemees, et moisa hãrra siis, kui tallo temma kãest `arra woeti, temmale lubbanud, pri seãl saunas nikaua ellada, kui ta isse ja temma naene ellawad.

Junkur ütles nüüd: sest minna ei tea ühtigi; kus se kirri temmal on, et hãrra temmale sedda lubbanud; ja kuida tahhab temma siis need kũme wakka ruffid `arramaksa, mis temmal moisaga wõlgo. Need innimesjed ei tõlwa ühtigi, neid olleks tarwis siit usna `arra ajada; nemmad on tiggedad ja tãnnamatta, nemmad ei moista sedda head wasto wõtta, mis ma neile pakkun, ja sellepãrrast pean ma nüüd ka omma kõhhuse jãrrele neile sedda teggema, mis neile digusse jãrrele tulleb tehha.

Wahhemees kostis: Eks siis se dige Jummal ei nãe keik. —

Minne kutsu mulle kõhtomees sia!

Agga junkur, home on kallis pũhhade laupãaw.

Mis se minnukse pudub, digust peab igga silmapilkus tallitama.

Eks junkur siis woiks mitte nende waeste peãle armo heita.

Ulle waid, sa ei tea ühtigi; mis sa rummal

wasfikas moistad; — minne ja kutsu kohtomees
sia.

Ollen ma kül rummal, siis ma ommetigi kar-
dan Jummalat.

Minne, minne ja lorrise mitte ni paljo.

Wahhemees läks, ja junkur jäi omma pahha
melega jälle üksi. Nüüd andis sadanas temmale
keiksuggusid mõttid sisse, ja ta wõttis ommas
meles nouks, home, se olli nellipühhi laupäwal,
Jakob Tahwi omma naese ja tütreaga saunast
wälja ajada, wiimse lehma nende käest ärrawõtta,
ja nenda neid waesid sure hädda ning häbbi sisse
sata; ja sedda keik sellepärrast, et Mai, se süd-
damest wagga tüttarlaps, temma, selle sadana
teenre, kurja kimalusse tuld ei tahtnud kustutada.

Agga kallis pühha kirri ütleb, et üks wagga
süddamega neitsit Jehowa Jummalala wäggewa
warjo al seisab! — Sa kes se on, armas tü-
tarlaps, kes sind siis tohhib putuda?

Agga meie, ommast melest wägga tarē junkur,
ei teadnud pühhasst kirjast ühtigi, ja temma kurri
wihha waen ei lasknud tedda ka selle peäle mõt-
telda, et Jummal taewas on, kes häddaliste
palwed armoga wõttab kuulda. Sa ei teadnud
ka sest ühtigi, et pühha kirri weel ütleb: „Pid-
dage nou, ja se mingo tühjakš, råkige üks san-
na, ja ärge mingo se mitte korda, sest Jummal
on meiega!“ Sellepärrast olli ta ka ommas me-
les wägga rõmus omma kurja nouwõtmisse ülle.

Meie lasfeme nüüd junkurt kohtomehhega —
kes ka ennam moisa tener, kui walla eestkoštja
olli, råkida, ja ütleme luggejattele agga ni paljo

Jakob Sahwist, et ta süddamelik palwe teggeminne tedda, temma naest ja tüttart ni wägga olli trööstinud, et keik kartus junkro wihha pärrast nende süddamest olli kadunud, ja lähhame nüüd waimus jälle liinna, omma kirjutajat watama.

Meie leiame nüüd, et ta omma tööd läbbi ööd tüddimatta olli walmis teinud, mis ülle ta süddames wägga rõmus olli. Ta astus akna alla, teggi akna lahti, ja ütles tassase hälega isse ennesele: Terre tullemast, sa kallis pääw, oh kui wägga kauniste on armolinne Looja sind tänna jälle keiksugguste öide ning lillekestega wälja ehhitanud; se kallis lehkaw tule õhk, otsekui Summala waim, jahhutab keik lomad, ja keik, kellele häält antud, peaksid nüüd rõmoga laulma: Kidetud olgo sa, Jeesand meie Summal, kidetud ja sureks tõstetud sago iggaweste sinno nimmi!“ — Oh tohheksin ma ommetigi se kord sedda pimmedat tubba omma tagga lukku panna, ja wälja miinna, ni kaugele kui mo süddame iggatseminne mind wiiks! —

Nüüd astus kochto härra tупpa, terretas omma kirjutajat lahkeste ja armsaste, ja ütles: Sõbber, teie olléte nüüd kawa ja aggaraste kirjutamisse laua tagga istunud, pange nüüd sulg käest ärra ja keik paberid kappi, minge male ja hingake seäl omma kossutamisseks need nellipühid. Ma ollen jubba mittokord tähhele pannud, et teie sure iggatsemissegaga aknast wälja waatnud, ja ollen ärramoistnud, mis tahtminne teil süddames ellab. — Nüüd ma pallun teid weel, wõtke mo hobbone, ja laske ennast temmast

need puhhapawad senna kanda, kuhhu teie isse tahhate; ja et teil te peäl kellegist pudust ei oleks, annan ma teile ka mõnned hiilgawad sõbrad kasa, kes teid wiisiste ifka truiSte aitawad! — Selle peäle luges hõrra kirjutajale kakskümmend hõbbe rubla laua peäle, ja hüdis afnast wälja — „Suhhan, panne kõrw saddulasse, kirjutaja hõrra lähhab mõnne päwa peäle wälja!“ —

Meie noor kirjutaja wõttis hea kohto hõrra kingitusse ja lubbaandmissse tännoga wasto, astus illusa kõrwi selga, ja sõitis nüüd ratsa rõõmsa süddamega liinnast wälja ma pole. Keik mis ta nüüd näggi, teggi temmale rõmo, sest mäed ning orrud, põllud ja metsad ollid jo jälle ueste kalli kewwadisse ehte ja illoga ehhitud, ja tuhanded lillekõsed terretasid tedda rõõmsaste tulst õõtsutud; keik linnud laulsid temma rõmuks, ja lookõsed ning kunnilinnud hüüdsid temmale omma terretamist rõõmsaste wasto. Kui wägga se suur ja puhhas rõõm Summalale kalli lodusse ülle ta süddant ülles ärratas ning rõmuStas, woime sest määgata, et meie ratsa sõitja kubbara peast wõttis ja wessiste filmega Jehowa Summalale au andis nende kalli sannadega:

„Diskege Summalale rõmoga keik ma ilma rahwas!

Laulge kites temma nimme au,

Andke au temma kitussek.

Üttelge Summalale: mis kartusse wäärt ollid
ja omma teggude sees!

So sure wäe pärrast räkivad so waenlased
libbeda kelega so ette.

Keif se ma kummardago sind ja laulgo sind
kites,

Ta laulgo kites so nimme Sela!

Dulge ja wadake Summala teud!

Tedda tulleb karta sest mis ta teeb innimeste
laste jures!

Kui ta nüüd selle rõõmsa tundmisse sees üks
kümme wersta maad suurt teed olli eddasi lainud,
põris ta parremat kät sure te peält ärra, ja läks
ühthe rent-moisa ühhe sõbra jure õfeks. Siin woe-
ti tedda armsaste wasto, ta jäi teise hommikoni
— se olli nellipühhi laupäaw — sia paigale.
Et se sõbber ja temma armas abbi-kasa, tedda
kül pallusid pühhadest nende jure jada, ei wõt-
nud ta ommetigi nende pallumist kuulda, sest
üks immelik süddame tahtminne kiskus tedda
wäggise ranna pole, kus temma! üks wägga illus
koht merre äres teada olli; sinna pühhad ülle
jada, olli ta nouks wõtnud. Innimenne mõtleb
kül, agga Summal põrab keif omma armolisse
ning targa tahtmisse järrele. Nenda olli se ka
se kord selle kirjutajaga. Rõõmsa süddamega
olli ta omma sõbra jurest ärra lainud, ilm olli
wägga kenna, ja lillekeste õitseminne, ning lin-
dude armas laulminne tõstis ka temma süddant
tännoga armolisse Loja pole. Dh wissist, ta
olleks weel mitto tuhhat kord rõõmsam olnud,
kui mitte need raskeid pattosed fanna, mis ta
Neljapäaw, ommas pahhas meles, mõtlematta
olli wälja ütelnud, ni raskesta ta süddame peäl
olleks waewanud, ja ka nüüdki hakkas ta jälle
isse ennesega nenda räkima: Dh armolinne Sum-

mal, et ma kúl waene ollen, siiski olled ja mind ommetigi jo mitto tuhhat, ja tuhhat furd wägga sureste rõmuстан. Oh, kuidas se ommetigi tulli, et ma minnewal Meljapawal ni meletu olin, nisuggust pattust sowimist suust wälja ajada? — Kas se suur pat kúl woiks mulle andeks antud sada? — Nenda küsis ta isse ennast mitto furd, agga waim ei wästanud temmale selle peäle weel ühtigi, ja ei peästnud tedda ka weel mitte sest pühast kartussest, sest se tund ei olnud weel tulnud, mil armolinne Poja ennast temmale tahtis ilmutada.

Kirjutaja olli nüüd weel nattokest maad Jakob Tahwi saunast ärra, ja siin olli parrajatte üks Summala laps tarwis, sest üllekohhus walitsees siin põrgo woimussega meie wagga palweteggiatte ülle, ja armolinne Summal uris neid ühhe kibbeda tullega läbbi, kas naad ka peastid kindlaste temma feigewäggewama abbi peäle lootma.

Tark junkur olli, nenda kuida ta ommas sadana meles nouks wõtnud, kohtomehhele käske andnud, temmaga nellipühhi laupawal Jakobi jure tulla, ja se nõdder kohtomees, kes kurja junkurt ennam kartis kui Summalat, olli siis ka wõtnud sedda käske kuulda. Nüüd ollid naad Jakobi jures, ja ollid jubba feif temma asjad saunast wälja kanda lastnud; waht olli sauna ukse ette pandud, selle kässoaga, keddagit ennam sisse lasta; noor illus lehm, mis meie wagga Mai isse sure hõlega olli kaswatanud, olli jubba wahhemehhe käes, kes tedda wõlla eest moisa

pidi wima. Eiso ja Mai nutsid kibbedaste ja pallusid junkurt nenda kuidagi agga üks inimenne teist woiwad palluda, ka liggidalt küllast ollid paljo naesi ja monned mehed sinna tulnud, ka need pallusid junkurt, et ta ommetigi nende waešte peäle armo heidaks, ja neid pühhad ülle ommas saunas lasseks ellada. Agga tark junkur seisis omma pimmeda uhkuse sees, kui sadanas isse pühhad hulkas, ja ütles põrgo waimo wiisi naerdes: Mis teie nüüd enam mind pallute, üks teie lange põlwe peäle mahha ja pallu Summalat, et ta teile abbi sadab taewast! —

Nüüd tulli pühha waim Maie ülle, ja ta ütles: Jah, armas Issand Jeesus, et küll üks kurri teotaja sinno au tahhab naeruks teha, siis tean ma ommetigi, et sa wäggew küll olled, igga filmapiilkus aidata, kui sa agga ial tahhad! — Nüüd langes ta, keige inimeste nähhes, põlweli mahha, ja pallus nuttes: Oh aita nüüd, aita! et keik sedda näwad, et sinna Jeesus wiisist se keigewäggewam Summal olled taewas ja ma peäl!

Nüüd irwitas junkur jälle kui kurri waenlane isse, ja wastas: wata agga, wata taewas teeb ennast praego lahti, ja üks ingel, sure rahha kottiga, tulleb sind aitama! ha! ha! ha! —

Selle peäle ütles inimeste hulgast üks weikenne tüttarlaps elleda hälega: wata mem, seält tulleb üks härra ratsa otse kohhe seia!

Keik inimessesed, nenda kui olleks walf nende sekka lõnud, watasid ümber, ja ütlesid: kes se küll peaks ollema? —

Nüüd olli meie kirjutaja jubba rahwa jures, ja küsis: mis siin on, mikspärrast ollete teie ni paljo siin koos?

Regi ei wästanud, waid keif wahtisid agga laia filmadega temma peäle; ja wist kül mötles monni: ehk se woib ommetigi üks ingel taewast olla; sest se kirjutaja olli üks wägga priif noor mees, illufaste rides, ja istus uhhe wägga illusa ja kalli hobbose selgas. Sa wahhemees, kes nüüd ommad filma piisarad kuiwatas, ütles ka tasehase hälega, sest et kirjutaja ni foggematta sinna tulnud: „ehk ta on ommetigi üks Jummalast läkkitud ingel.“

Kirjutaja näggi nüüd ka Maie, kes alles põl-weli maas olli ja nuttis, ja küsis nüüd temma kääst: Miks ja nuttad, armas laps? — Rågi mulle omma hädda, ma tahhan sind hea melega aidata, kui ma agga ial woin.

Mai tahtis råkida, agga nutto pärrast ei woinud ta; ta toufis ülles ja watas tännades taewa pole, sest üks hääl ütles temma süddames: se on teie Jummalast läkkitud abbimees.

Jakob Tahw astus ette, wõttis kùbbara peast ärra ja tahtis råkida, agga kirjutaja ütles: panne omma kùbbar pähhä, wanna taat, ja rågi siis; se ei passi, et üks hal mees palja peaga uhhe nore mehhe ees seisab.

Wannamees, kes nisuggusid sanno uhhe saksa innimes e suust weel ialgi polnud kuulnud, imestles wägga, ja ei tahtnud mitte omma kùbbarat pähhä panna. Agga kirjutaja, kes nüüd jubba ümberringi keif olli tähhele pannud, ja

sest jo arro sanud, mis luggu seäl olli, tulli hob-bose seljast mahha, wöttis kubbara wannamehhe käest ärra ja panni sedda ta pähhä, üttelde: rägi mulle nüüd, wanna taat, mis siin on, ja mißpärrest se noor tüttarlaps ni wägga nuttis.

Nüüd ütles Jakob: junkur laskis keif meie ellamist siit saunast wäljatalluda, ja kässib meid minna, kus meie tahhame, ja wöttab ka mo tütre käswatud lehma ärra ühhe moisa wõlla eest, mis ka meie pärris hãrra ni kaua lubbas kannatada, kui ma sedda woiksin hõlpsaste maksa.

Kirjutaja küsis nüüd: sunnib se kohto käsko peäle?

Jakob wastas: ei, mis meie junkur kohto käsko otab, ta selletab keif isse.

Kirjutaja küsis: kas sa siis sellega rahhul oled, mis ta teeb?

Jakob wastas: kuidas ma siis woin rahhul olla, pärris hãrra lubbas mulle, kui mo tallokoht, mis jubba peäle sadda aastat meie suggo-wõssa käes olnud, minno käest ärra woeti, ja karja moisaks tehti, siin saunas pri ellada, ni kaua kui minna ja mo abbikasa piddime ellama; nüüd agga tahhab junkur meie käest igga nåddali üht päwa sada ja feddramist ka. Pärris hãrra andis mulle moisast ühhe härja, mis ma poeale andsin, ja lubbas selle rahhaga ni kaua kannatada, kui poeg joudo sanud sedda maksa; nüüd agga pärrib junkur sedda rahha wäggise tagga, ja wiib selle wõlla eest meie ainsa lehma ärra, mis pealegi mo tütre jaggo, sest ta on tedda isse ommale käswatand.

Kirjutaja ütles nüüd: ja sedda teeb teie junkur keif ilma kohto käsota, ja ilma ristiiinimesse wifita kallil nellipühhi laupawal! — Kas teie kohtomees siin?

Sah! döldi!

Kus ta on? —

Kohtomees tulli, kubar kæs liggimale ja ütles: siin ma ollen. —

Kirjutaja ütles: Woi sa olled siin walla kohtomees; panne esite kubar pähhä; ja olled wannutud mees, ja walla eestkostja, ja panne nüüd diete tähhele, mis ma sulle ütlen. Se on hea kui innimenne allandlik on, agga ta peab iggakord sedda wägga tähhele pannema, millal allandust tarwis, ja millal mitte. Kui junkur sinnoga moisa asje pärrast rägib, siis wotta kubar illuste peast ärra, sest ta on härra poolt moisa wallitsejaks seatud. Agga rägib ta sinnoga kohto asjade pärrast, siis pea omma kubar peas, sest sa pead teadma, et sa üks wannutud mees olled, ja keisre härra kässo peäle digust tenid, ja selle ülle kindla truussega pead walwama, et sinno walla rahwast, kelle eestkostjaks sinna kohto polest, keisre härra kässo peäle, olled ärrawallitsetud, mitte üllekohto läbbi ei sa waewatud. Sellepärrast langeb ka se kord keige surem sui sinno peäle, sest sa olled junkurt ennam kartnud kui Jummalat, ja olled isse aitnud neid waesid innimesi, ilma kohto loata, wist aina üksi junkro tiggeda mele pärrast, wägga kiusata, mis kohhus ialgi ei tohhi tehha, sest ta on Jummalat tener.

Junkur, kes, kirjutaja koggematta tullemisfe ülle kui ärrakohkund, keik selle aja üsna waid olnud, astus nüüd ka ette ja hakkas kirjutajaga saksa keelt räkima; agga kirjutaja, kes warsti temma kele murdest ärra tundis, et ta ma rahwa soust olli, ütles temmale ma kele: räkige minnoga omma sündimisfe keelt, siis ma saan sest selgemat arwo, mis teie mulle tahhate üttelda, kui teie kängest saksa kelest. Junkur, werri punnane filmist, et temmale keige rahwa ees ni suurt häbbi tehti, sest ta arwas ennese wägga hästi saksa keelt moistwad, löi esfite filmad mahha; agga nüüd tousis wihha ta sees, ja ta küsis karjudes: Kes teie siis ollete, et teie walla rahwast omma moisa wannematte wasto tohhite ärritada?

Kirjutaja wastas naerdes: Ah ha! kas huntis antsakas jubba hakkab wälja paistma! — Sa küsid kes ma ollen ja pead nüüd ka warsti teada sama, et ma praego, ses filmapilkus, selle wannamehhe — ta näitis Jakobi peäle — abbimees ollen, ja tahhan, et temma ellaminne seddamaid jälle sauna taggasi, ja se lehm sauna lauta saab widud.

Junkur wastas: Ei agga mitte, sest minna, minna, ja nüüd ta löi kääga omma rindo wasto — ollen süin se wallitseja, minna teen, mis ma teen, ja wastan ka selle eest!

Kirjutaja jälle: Kohtomees, sa tead mis so kohhus ammeti polest on, ja tead ka, et keddagi ommast majast enne ei woi wälja wissatud sada, enne kui sedda kohto polest kästud. Sellepär-

rast lasse filmapilk keik se ellaminne sauna taggasi kanda.

Kohtomees, kes k ul teadis, et se mitte dige ei olnud, mis junkur teggi; ja sest et nõud ka ta süddame tunnistus, ja julgus digusse peale, kirjutaja r kimis se l bbi olli  rratud, w ttis isse  hhe tükki kätte, ja ütles teiste meestele ka: wõtke kätte ja wime need asjad sisse taggasi. N ud olli ka üks, kaks, kolm Sakobi ellaminne jälle saunas omma paiga peal, ja waht ukse eest  rra.

Junkur punnane, walge ja jälle sinnine filmist, ei sanud wihha p rrast mitte ühte sanna rägitud.

Wahhemees tahtis nõud ka lehma taggasi wia, agga junkur kargas ta peale ja karjus: Kussa l hh d? — Silmapilk wi se lehm moisa, minna ei tahha mitte ennam moisa w llaga odata!

Kirjutaja ütles jälle: Kohtomees, sa tead mis so kohhus ammeti polest on!

Kohtomees käskis nõud wahhemeest lehma lauta wia, agga junkur kargas wahhele, ja karjus: ei sedda teie ei sa ennam minno k est, sest ma w ttan selle lehma moisa h rra k sso peale  rra!

Kirjutaja küsis nõud: On se wissist nenda? — Kas moisa h rra on k sknud sedda lehma nende k est  rraw tta, kui se w lg ei sa maksetud?

Junkur wastas: Jah nenda se on, sedda ta on k sknud! Sakob Tahw ütles nõud: Walle keik, moisa h rra ei tea sest wissist üsna ühtigi, mis junkur minnoga siin teeb.

Kirjutaja jälle: Ma k sin weel  ksford: On se wissist keik h rra k sso peale sündinud, mis teie selle wanna mehhega ollete teinud.

Junkur wihhastes: Jah, jah, ja kolm tuhhat ford jah!

Kirjutaja. Rahwas, teie ollete sedda kuulnud, mis junkur praego ütles?

Jah, kuulsiime keif, wastati.

Kirjutaja. Kui suur se wolg on?

Junkur wastas: Wiisteistkümmend rubla hõbedat.

Kirjutaja. Wi lehm lauta taggasi, wahhe-mees, ma annan selle rahha kohtomehhe kätte, et ta sedda hõrra kätte wiib. Nüüd wõttis kirjutaja omma rahhakotti taskust wälja ja luges wiisteistkümmend hõbbe rubla kohtomehhe kätte.

Junkur seisis wihha pärrast ni kange kui üks sammas; ja kui nüüd weel kirjutaja temmale ütles: „Hõbbi peaks teil ollema, et teie sedda tõeks tete, mis sõldakse, et kui meie ma wallitsus ni-sugguste innimeste kões peaks ollema, kes isse ma rahwa soust, et nemmad siis omma wendi uhkusse, kaddeusse ning ahnusse läbbi ellawalt ärrasõõksid; — sellepärrast parrandage omma meelt, ja palluge Jummalat, et ta teile need ras-ked pattud andeks annab, mis teie wiisist omma pimmeda uhkusse ja tiggeda melega ni roh-keste jubba omma wendade wasto tännini ollete teinud!“ — siis läks ta üsna meletumaks ja karjus kirjutaja wasto: Teil ei olle õigust mind nomida! — Watage agga ennese ette, et teie omma teggude läbbi mitte kimpu ei sa, kül ma tahhan teiega weel monned sannad kohto ees räkida! — Nüüd põris ta kirjutaja pole selja ja

läks ärra omma tullise wihha ja sure häbbiga, kes kui seltsimehhed temmaga läksid.

Kirjutaja ei wästanud temmale ennam ühtigi, waid watas agga halleda melega sedda waest takka, kes ommas pimmedas uhkusses isse ennesele ja teistele waewaks ma ilma peäl olli. Sellepärast, armsad wannemad, kandke sure hologna murret selle eest, et mitte se kurri liig uhkus teie laste süddamesse ei asfu! —

Sunkur olli nüüd läinud ja Mai hakkas jälle hõlpsamine hingama; ta ei teadnud weel kogone mitte, mis ja kuidas temmale olli sündinud, sest ta olli alles otse kui uimane selle sure imme pärrast, et armolinne Summal ni warsti ja ni wägga kauniste temma süddame palwid olli täitnud. Ta tänas nüüd kirjutajat wägga, andis temma käele suud, ja ütles tasfase hälega: Minna ei tea mitte kuidas ma teid, armas härra, teie heldusse eest pean tänama, sest ma ei oska sedda tundmist ülles räkida, mis mo süddames praego ligub; agga ma tahhan teie eest ühtepuhko Summalat palluda, et ta teile sedda keige kallimat warrandust annab, mis innimessele siin ma ilma peäl keige suremat kasso toob; ja ma tean jo nüüd sedda, et armolinne Issand Jeesus minno palwid kuulda wõttab, sest Ta on sedda praego jo ni wägga armoliselt näitnud, et Ta igga silmapilkus neil liggi on, kes kindla ussuga tedda süddamest palluwad.

Kirjutaja watas rõõmsa süddamega Maie peäle, ja ta meel olli wägga hea, et ta sedda illusat noort tüttarlast nisuggusest sadana kuusatussest

nenda foggematta olli woinud päästa. Sellepärast ütles ta ka: Se olleks ommetigi wägga halle olnud, armas laps, kui so kennad silmad kallid pühhade ajad ühtepuhko olleksid pissarattega täidetud olnud, mil keif ma ilm, täis öiekesfi ning laulusid, ennast rõmustab. Ja sellepärast, et armolinne Summal sedda mitte ei tahtnud, et ja nüüd enam pididid nutma, satis Ta ka mind sia; ja wiisist tulleb minno siatulleminne ka mulle sureks heaks; sest se lubbaminne, et sa armas wägga laps minno eest ühtepuhko tahhad Summalat palluda, on wägga mo süddant jahhutand ja rõmustand, sest, oh! ma ollen üks wägga suur pattune Summala ees! — — Nüüd andis ta Maiele kät, sowis temmale keif head; jättis ka teisi keif weel Summalaga, ja kohto mehhele ütles ta issearranis weel need sannad: „Kohtomees! pea sedda ühtepuhko meles, et sa keisre hõrra nimmel omma walla eestkostja oled, ja et sa omma wande pärrast iggaford — tulgo ka sinnole mis tulleb — Summalat ja õigust enam pead kartma, kui innimesfi. Ja sa woid siis ka kindlaste Summala abbi peäle lota, kui sind ka peaks sama sinno õigusse armastamisse pärrast kiusatud.“ —

Kirjutaja astus nüüd hobbose selga ja sõitis jälle liinna pole taggasi, sest ta olli suremat õksa ommast rahhast ärra andnud, ja ta näggi ka ärra, et se tarwis olli, sedda praego sündinud asja omma kohto hõrrale råkida, sest ta wõis sedda jo arwata, et junkur omma pimmeda wiha sees ta ülle kaebtust tõstab.

Kohto hârra immetelles wägga, kui omma kirjutajat ni ussinaste nâggi taggasi tulleswad, ja kui ta keif olli kuulda sanud, siis ütles ta: noh, kûl meie sedda asja tahhame selletada.

Kirjutaja ellas wägga kallid pühhad, sest pühha waim hakkas temma sees liikuma; ja ta ütles ennese wasto mittokord: wist on Maie palwed nüüd minno armsad rõmustajad.

Agga mis meie tarf junkur nüüd pühhad ülle teggi? — Ta olli usna meletu, ta ei teadnud koggone mis ta sure wihha parrast pididi teggema, sest temma arwates olli temma junkro au jo nüüd moisa rahwa ees usna ärrarikkutud; ja ta pinas ennast nenda omma wihha sees, et ta monda õõd maggada ei sanud, ja maitstes nenda jubba jün pörgo pina.

Kui wahhemees parrast temmale ütles: noh junkur, nüüd Summal on ommetigi nende palwid kuulda wõtnud, siis karjus ta kui melest ärra: olle waid omma rummala juttoga! kûl sa saad nähha, mis sest asjast weel wälja tulleb! Ma kahhetsen agga, et ma sedda tatninnat mitte warsti ei lasknud finni panna ja linna wia! —

Waatke, mis suur tulline wihha omma kurjusse sees mitte keif ei tahha tehha! — Ollaks junkrul nüüd woimust olnud, kes teab mis ta siis kûl kirjutajaga ollaks teinud.

Kui nüüd üks ehk teine meie luggejattest küsib, mis siis parrast sest asjast wälja tuli? — neile ütleme: junkur läks kaebama, ja kui keif kohto polest olli järrele kulatud, siis sai moiste-

tud, et temma, se kaebaja, Jakob Tahwi heaks
 kaksikummend rubla hõbbedat trahwi pididi maks-
 ma; agga moisa hõrra laskis tedda lahti, selle-
 parrast et ta moisa hõrra nimmet walle lãbbi
 olli teotanud. Senna moisa tulli nõud üks sũd-
 damest wagga ning moistlik junkur, ja walla rah-
 was ellawad temma wallitsusse al illufaste ning
 rahholiste.

Mai sai mehhele, ja tãnnab nõud ka Issandat
 Jesust selle sure hea eest, et ta õhhe wagga ning
 trui mehhe sanud, kes tedda wãgga armastab,
 ja sure hõlega omma maja õllespidamisse eest
 murret kannab.

Kirjutaja agga leidis, nenda kui meie wagga
 Mai temmale sũddamest sowis, sedda keige sure-
 mat warrandust ma ilma peal, mis innimenne
 agga woib leida; sest Issand Summal ilmutas
 ennast temmaie, ja temma teab nõud, et Jesus
 Kristus ta kallis Õnnisteggia ning armolinne
 pããstja keigest patto wõllast on; ja se kaunis
 teadmine teeb tedda rikkamaks, kui keif ma ilma
 kunningrigid sedda jouaksid tehha.

Armas luggeja, ja ka minna sowin sulle sedda
 sũddamest, et ka sinna sedda kindlaste teadma
 jaaksid, et Jesus Kristus aina õksi so kallis
 Õnnisteggia on, kelle lãbbi sa iggaweste õntfaks
 saad, ja et Temma ka õksi se keige truiim ning
 digem abbimees on iggakord neile, kes Temma
 peale kindlaste lootwad, ning keiges hãddas Ted-
 da uskus sũddamest palluwad.

